

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
**Особливості сенсожиттєвих орієнтацій та часової перспективи особистості
у людей з різним рівнем розвитку соціального інтелекту**

У даній роботі відображається проблема соціального інтелекту та особливостей сенсожиттєвих орієнтацій і часової перспективи особистості. Актуальність роботи полягає в тому, що поняття «соціальний інтелект» на даному етапі розвитку психології потребує більш детального вивчення та створення інтегральної концепції сутності цього явища. Новизна роботи пов'язана з аналізом взаємозв'язку соціального інтелекту та сенсожиттєвих орієнтацій у просторі часової перспективи особистості.

У зарубіжній психології соціальний інтелект розглядається як інтелектуальна здібність, яка пов'язана, насамперед, із обробкою інформації [3; 4; 5; 10], у вітчизняній психології підкреслюється той факт, що соціальний інтелект має відношення до сфери суб'єкт-суб'єктного пізнання і є когнітивною складовою комунікативних здібностей [1; 2; 3; 5; 8; 9]. Не менш важливим є поняття сенсу життя та його осмисленості. Дж. Крамбо та Л. Махолік визначили осмисленість життя як переживання особистістю онтологічної значимості свого буття [7]. Осмисленість життя виступає одним з критеріїв розвитку особистості та її становлення в умовах сучасного суспільства [6]. Д.О. Леонтьєв вважає, що складовими осмисленості життя є наступні компоненти: мета в житті, інтерес та емоційна насиченість життя, задоволеність самореалізацією, відчуття здатності вплинути на життєві ситуації, впевненість в принциповій можливості здійснювати життєвий вибір [7]. У зв'язку з тим, що смислова сфера виступає як основа особистості, на наш погляд, важливо розглянути сенсожиттєві орієнтації у просторі часової перспективи особистості. На думку Ф. Зімбардо часова перспектива являє собою основний аспект у побудові психологічного часу, який виникає з когнітивних процесів, котрі поділяють життєвий досвід людини на часові межі минулого, теперішнього та майбутнього [11; 12; 13].

Об'єктом дослідження виступають психологічні особливості соціального інтелекту. Предметом є взаємозв'язок сенсожиттєвих орієнтацій, часової перспективи особистості та рівня розвитку соціального інтелекту. Дана робота має на меті аналіз взаємозв'язку рівня розвитку соціального інтелекту, особливостей сенсожиттєвих орієнтацій та часової перспективи особистості. Завданнями роботи є: аналіз й узагальнення різноманітних концепцій щодо розуміння сутності соціального інтелекту; аналіз категорії сенсожиттєвих орієнтацій та часової перспективи особистості; порівняння особливостей сенсожиттєвих орієнтацій та часової перспективи у людей з різним рівнем розвитку соціального інтелекту; вивчення взаємозв'язку між рівнем розвитку соціального інтелекту, осмисленістю життя та часовою перспективою особистості.

У дослідженні були використані наступні методики: методика діагностики соціального інтелекту особистості (Дж. Гілфорда та М. Саллівена); тест сенсожиттєвих орієнтацій (СЖО) Д.О. Леонтьєва; опитувач часової перспективи особистості Ф. Зімбардо. Для статистичної обробки даних були використані метод Пірсона та метод Манна-Уїтні.

У нашому дослідженні взяло участь 53 респонденти віком від 20 до 50 років. Першу групу склали досліджувані, які мають високий рівень розвитку соціального інтелекту (17 чоловік), другу групу – досліджувані з середнім рівнем розвитку соціального інтелекту (18 чоловік) і третю групу склали люди з низьким рівнем розвитку соціального інтелекту (18 чоловік).

Отримані результати експериментального дослідження свідчать про наявність зв'язку між високим рівнем розвитку соціального інтелекту та осмисленістю життя як переживанням онтологічної значимості буття. Зокрема, між групами з високим та низьким рівнем розвитку соціального інтелекту були виявлені якісні відмінності за параметрами емоційної насиченості життя та переконанням в можливості контролювати своє життя, за параметрами позитивного ставлення до минулого та активної позиції по відношенню до теперішнього в бік більшої виразності цих показників у групі з високим соціальним інтелектом. Крім того, важливо підкреслити, що високий рівень розвитку соціального інтелекту пов'язаний з тенденцією сприймати своє життя як цікаве, емоційно насичене та осмислене, з переконанням в можливості контролювати життєві ситуації, вільно приймати рішення та реалізувати їх, позитивно ставитися до минулого та активно впливати на теперішній час. В подальшому планується дослідження взаємозв'язку вікових аспектів соціального інтелекту та особливостей часової перспективи особистості.

Література:

1. Аминов Н.А. О компонентах специальных способностей будущих школьных психологов // Психологический журнал. – 1992. №5. – С. 104.
2. Булка Н.І. Ресурси соціального інтелекту: адаптивність, комунікативність, креативність // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. №6. – С. 43-45.
3. Карпович Т.Н. Психологическая диагностика социального интеллекта личности. – Мозырь: Содействие, 2007. – 165 с.
4. Корчагин Н.В. Проблема соотношения академического и социального интеллекта в отечественной и зарубежной психологии // Психоанализ и психотерапия. – 2006. №4. – С. 3-6.
5. Куницына В.Н. Межличностное общение. – СПб.: Питер, 2002. – 544 с.
6. Леонтьев Д.А. Психология смысла. – М.: Смысл, 2003. – 486 с.
7. Леонтьев Д.А. Тест смысловых ориентаций (СЖО). – [2-е изд.]. – М.: Смысл, 2006. – 18 с.
8. Люсин Д. В. Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования. – Институт психологии РАН, 2004. – 176 с.

9. Михайлова Е. С. Тест Дж. Гилфорда и М. Салливена: диагностика социального интеллекта. Метод. руководство. – СПб.: Иматон, 2001. – 55 с.
10. Стернберг Р. Д. Практический интеллект. – СПб.: Питер, 2002. – 265 с.
11. Сырцова А. Адаптация опросника временной перспективы личности Ф. Зимбардо // Психологический журнал. – 2008. Т. 29. №3. – С. 101-109.
12. Сырцова А.. Возрастная динамика временных ориентаций личности // Вопросы психологии. – 2008. № 2. – С.41-54.